

Záruka původu elektřiny – nástroj pro transparentní prokázání původu spotřebované elektřiny zákazníkům

OTE vydává od roku 2009 záruky původu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a kombinované výroby elektřiny a tepla a eviduje je ve svém informačním systému. OTE je od roku 2013 členem Asociace vydavatelů záruk původu.

Martin Štandera, OTE

Vzhledem k vlastnostem elektřiny a její distribuce není možné určit, ze které konkrétní výroby pocházejí přijímané elektrony. Není v nich rozdíl, ať už pocházejí z tepelné, jaderné, nebo vodní elektrárny. Přesto však stále vyšší počet zákazníků napříč Evropou zajímá, ze kterého typu nebo konkrétního zdroje energie byla jimi spotřebovaná elektřina vyrobená. A právě pro tyto potřeby, transparentně informovat zákazníka o původu elektřiny, kterou spotřebovává, vznikly záruky původu elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie, nebo z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla (ZP).

Záruka původu je elektronický certifikát prokazující, že daný objem elektřiny byl vyrobený z obnovitelných zdrojů energie, nebo z vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla (KVET). Uplatněním záruky původu je pak transparentně prokázána dodávka takové elektřiny zákazníkovi. Se zárukami původu je stejně tak možné obchodovat nezávisle na fyzickém toku elektřiny, a to i v rámci mezinárodních obchodů.

Myšlenka záruk původu není nová a základní principy práce s nimi byly v České republice zavedeny již zákonem č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů, kterým byla implementována směrnice Evropského parlamentu (EP) a Rady Evropy (Rady) 2001/77/ES, o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou. V současné době jsou záruky původu a základní práce s nimi definovány směrnicí EP a Rady 2009/28/ES, o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů. Do české legislativy byly implementovány zákonem č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie, kde je mj. stanovena povinnost operátora trhu vydávat záruky původu na účet výrobce elektřiny, který je vedený v evidenci záruk původu. Prováděcí vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 440/2012 Sb., o zárukách

původu elektřiny, v aktuálním znění, blíže stanovuje postupy, podmínky a způsob ověření údajů nutných k vydání, převodu, uznání a uplatnění záruk původu elektřiny a jejich obsahové náležitosti.

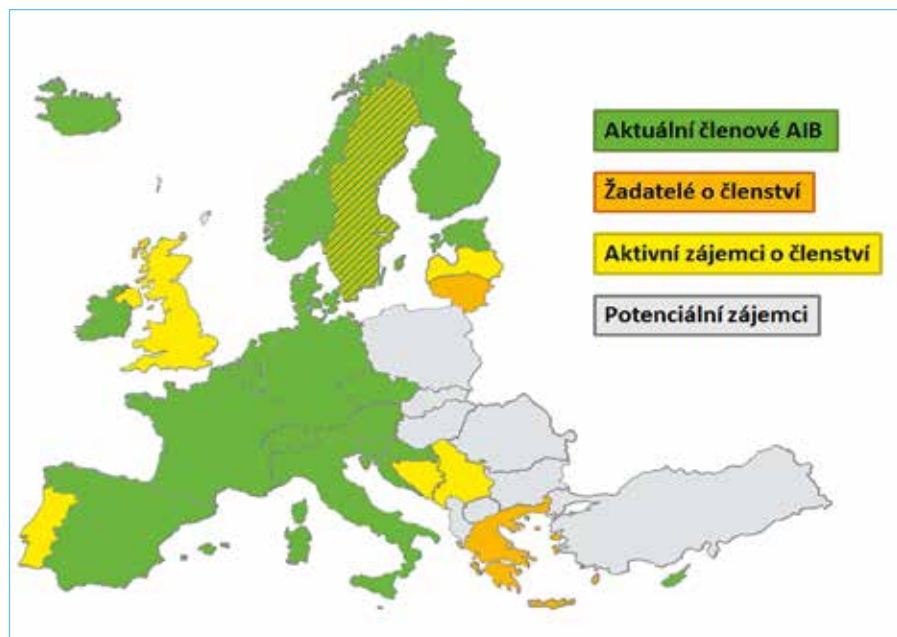
ASOCIACE VYDAVATELŮ ZÁRUK PŮVODU

Hlavní roli v procesu standardizace záruk původu hraje Evropská asociace vydavatelů záruk původu, tzv. „Association of Issuing Bodies“ (AIB, www.aib-net.org). Ta již od roku 2002 vyvíjí, používá a dále šíří standardy pro práci se zárukami původu, tzv. European Energy Certificate System (EECS). Z důvodu potřeby obchodníků s elektřinou převádět záruky původu mezinárodně, asociace AIB také vybudovala a provozuje komunikační portál AIB Hub, který propojuje rejstříky záruk původu jednotlivých členů Asociace. V současné době je v asociaci sdruženo 20 států, přičemž je snaha do této Asociace

připojit i další státy, a to nejen z Evropské unie, viz mapka na obrázku č. 1.

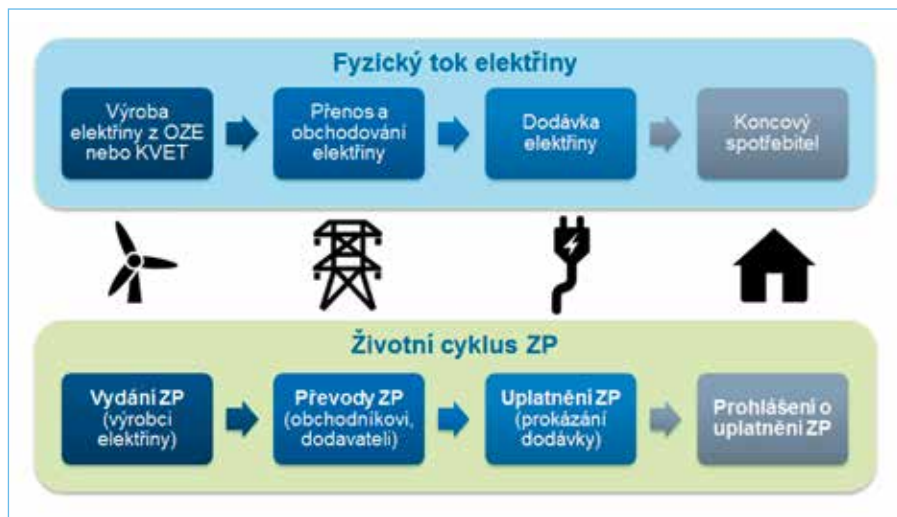
ZPŮSOB PRÁCE SE ZÁRUKAMI PŮVODU V ČR

Vydávání záruk původu v ČR provádí akciová společnost OTE (OTE, operátor trhu s elektřinou a plynem) již od roku 2009, přičemž tato činnost probíhala především papírovou formou. V roce 2013 došlo k významné změně, a to i v návaznosti na výše uvedenou legislativu, spuštěním tzv. Evidence záruk původu (EZP), která byla plně integrována do centrálního informačního systému CS OTE. Díky tomu je možné využít synergie vyplývající z evidování dat, se kterými operátor trhu v CS OTE pracuje. EZP čerpá především z měřených dat od provozovatelů distribučních soustav a z dat, která dle příslušné legislativy vyplňují výrobci elektřiny. Ti do systému CS OTE vkládají data nejen při své registraci, ale i v rámci měsíčních a čtvrtletních výkazů,

Obrázek č. 1: Přehled členů AIB

Zdroj: AIB a OTE, a.s.

Obrázek č. 2: Životní cyklus záruky původu

Zdroj: OTE, a.s.

kde uvádějí údaje o vyrobené a dodané elektřině ze svého zdroje. Práce se zárukami původu tak od roku 2013 probíhá, jak již bylo zmíněno, zcela elektronicky, a to od vydání, převodu až po jejich použití nebo zrušení. Tento způsob je zcela v souladu s požadavkem směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/28/ES, článkem 15 (záruky původu jsou vydávány, převáděny a rušeny pouze elektronickou cestou z důvodu přesnosti, spolehlivosti, transparentnosti a zajištění maximální bezpečnosti proti podvodům).

K zajištění implementace evropských standardů a možnosti propojení operátorem trhu provozovaného systému se zahraničními systémy vydavatelů záruk původu se již na konci roku 2013 OTE stal členem asociace AIB.

ŽIVOTNÍ CYKLUS ZÁRUKY PŮVODU

O přístup do systému EZP mohou požádat pouze držitelé licence Energetického regulačního úřadu (ERÚ) na výrobu elektřiny nebo na obchod s elektřinou. Záruky původu se vydávají pouze na žádost výrobce na jeho účet, na množství elektřiny dodané do sítě (1 ZP = 1 MWh dodané elektřiny), nejméně v hodnotě 1 MWh, a to za období výroby minimálně jednoho celého kalendářního měsíce. Životnost záruky původu je jeden rok od koncového data výroby elektřiny, na kterou jsou vydány. Po uplynutí této lhůty dojde v systému EZP k jejich automatickému zrušení. Nejdříve lze záruky původu vydat ve 4. měsíci po vyrobení nárokované elektřiny, tedy po tzv. závěrečném měsíčním vypořádání odchylek, které operátor trhu ve svém systému také provádí.

Záruky původu lze elektronickým způsobem převádět mezi jednotlivými účty. Držitel účtu, na který má být záruka původu převedena, musí tuto příchozí transakci schválit, a to ve lhůtě 30 kalendářních dnů. Pokud příchozí transakci držitel účtu nepotvrdí, tato transakce neproběhne a záruky původu zůstávají na zdrojovém účtu.

Pro jednoznačné prokázání dodávky elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů

energie a/nebo z KVET je pak nutné záruky původu tzv. uplatnit vůči koncovému spotřebiteli nebo skupině spotřebitelů. Uplatnění je tak poslední fází životního cyklu záruky původu. Držitel záruk původu na formuláři uplatnění v EZP vyplní údaje o svém zákazníkovi, čímž se propojí informace o výrobě a spotřebě dané elektřiny. O tomto uplatnění záruk původu si držitel účtu, ze kterého byly uplatněny, může nechat vystavit detailní „Prohlášení o uplatněných zárukách původu“ ve formátu PDF. Po svém uplatnění jsou pak záruky původu dále nepoužitelné, systémem je pouze z archivačních důvodů převedena na tzv. „účet zrušených záruk původu“. Záruky původu jsou tedy po celou dobu svého životního cyklu (tj. od vydání až po uplatnění) evidovány v systému EZP vždy jen na účtu jednoho konkrétního držitele. Celý proces je graficky znázorněn na obrázku č. 2.

ROSTOUCÍ ZÁJEM O ZÁRUKY PŮVODU

Ze statistik AIB (viz obrázek č. 3) vyplývá, že množství vydaných, vnitrostátně i mezinárodně převedených a následně uplatněných záruk původu ve státech, které jsou členy

této Asociace, stabilně roste. Loňské množství uplatněných záruk původu se tak již přiblížilo hranici 400 milionům ZP. Vzhledem k tomu, že jedna záruka původu odpovídá množství 1 MWh dodané elektřiny, odpovídá množství uplatněných záruk původu transparentnímu prokázání spotřeby téměř 400 TWh elektřiny napříč Evropou.

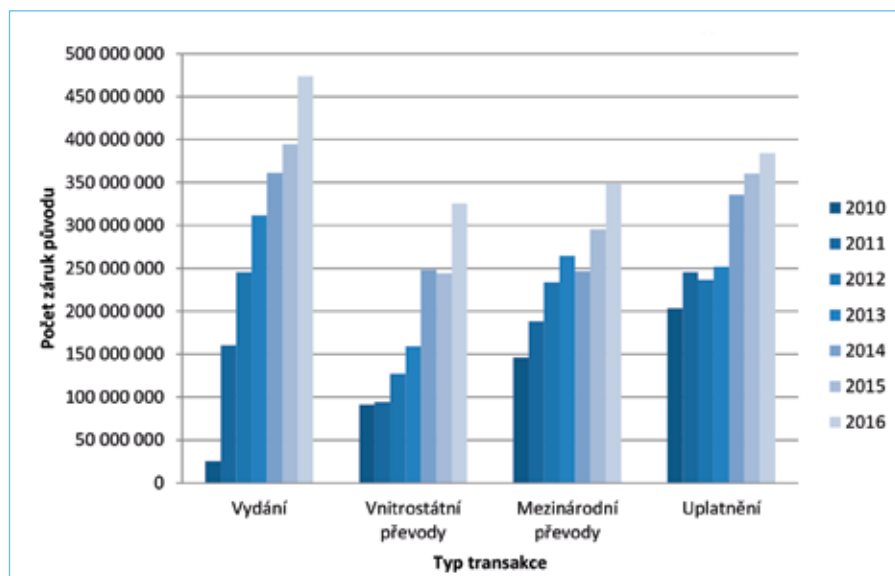
V České republice tato čísla rostou ještě vyšším tempem. V roce 2016 do systému EZP nově získalo přístup 90 společností. Operátor trhu ve svém elektronickém systému EZP vydal celkem 655 850 záruk původu, což představuje nárůst o 230 % vůči roku 2015. Skrze proces uplatnění záruk původu byl pak transparentně prokázán původ přibližně 1 493 GWh spotřebované elektřiny z obnovitelných zdrojů a KVET.

MEZINÁRODNÍ PŘEVODY ZÁRUK PŮVODU

Důležitým aspektem spojeným s životním cyklem záruky původu jsou i mezinárodní převody. Snaha o harmonizaci systému a pravidel pro vydávání záruk původu a práci s nimi vedla k úspěšnému propojení systému EZP s informačním systémem AIB nejprve pro import záruk původu a následně na jaře letošního roku i pro jejich export.

NÁRODNÍ ENERGETICKÝ MIX ČR

V souvislosti se zárukami původu nelze nezmínit problematiku tzv. Energetického mixu. Energetický mix je stanovován v souladu s vyhláškou Energetického regulačního úřadu č. 70/2016 Sb., o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb v energetických odvětvích. Pro účely stanovení Národního energetického mixu je používána Metodika pro stanovení národního energetického mixu, která byla vytvořena v rámci projektu

Obrázek č. 3: Přehled transakcí se zárukami původu v AIB za období let 2010 – 2016

Zdroj: AIB a OTE, a.s.

TYP TRANSAKCE (rok 2016)	Počet záruk původu
Vydání	655 850
Vnitrostátní převody	175 661
Mezinárodní příchozí převody	127 470
Mezinárodní odchozí převody	0
Uplatnění	1 493 210
Vyřazení z důvodu uplynutí platnosti	44 053

Tabulka č. 1: Přehled transakcí se zárukami původu v ČR v roce 2016

Zdroj: OTE, a.s.

POUŽITÝ ZDROJ ENERGIE (rok 2016)	Počet vydaných záruk původu
Biomasa - Nespecifikováno	14
Biomasa - Vedlejší produkty zemědělské činnosti a odpady	3
Biomasa - Zemědělské produkty	223
Dřevo - Nespecifikováno	263
Dřevo - Produkty lesního hospodářství	13 715
Dřevo - Vedlejší produkty lesního hospodářství a odpady	10 080
Plyn z organického odpadu a trávení - Nespecifikováno	41
Průmyslový a provozní odpad - Biogenní	2
Sluneční - Nespecifikováno	5 718
Větr - Nespecifikováno	17 390
Voda & Moře - Nespecifikováno	565 237
Zemědělský plyn - Energetické plodiny	37 838
Zemědělský plyn - Kejda prasat	965
Zemědělský plyn - Kejda skotu	825
Zemědělský plyn - Nespecifikováno	882
Zemědělský plyn - Ostatní kejda/hnůj	2 654
Celkem	655 850

Tabulka č. 2: Kompletní přehled vydaných záruk původu v roce 2016

Zdroj: OTE, a.s.

Reliable Disclosure Systems for Europe (RE-DISS) zajištěném Evropskou komisí prostřednictvím programu Inteligentní energie pro Evropu (IEE). Dokument je dostupný na webových stránkách RE-DISS (www.reliable-disclosure.org). Zjednodušeně bere tato metodika v potaz netto výrobu elektřiny v ČR (dle jednotlivých kategorií), celkovou spotřebu elektřiny v ČR a v neposlední řadě právě statistiky práce se zárukami původu, včetně jejich mezinárodních transakcí.

Národní energetický mix je následně zveřejňován na webových stránkách OTE, (www.ote-cr.cz) v sekci statistika. V tabulce

č. 3 je uvedený Národní energetický mix za období let 2013 – 2016.

Na základě Národního energetického mixu dodavatel elektřiny stanovuje parametry ve vyúčtování dodávek elektřiny tak, aby zákazník získal transparentní informace a přehlednější orientaci ve vlastní spotřebě elektřiny. Podíl vybraného zdroje energie v tomto mixu může dodavatel elektřiny na vyúčtování zákazníkovi navýšit pouze, pokud může danou dodávku elektřiny podložit uplatněnými zárukami původu ve prospěch tohoto zákazníka nebo skupiny zákazníků.

ZDROJE ENERGIE	2013	2014	2015	2016
Obnovitelné zdroje - Celkem	5,68 %	10,95 %	11,77 %	10,11 %
- Sluneční	1,96 %	2,63 %	2,88 %	2,77 %
- Větrné	0,47 %	0,57 %	0,71 %	0,63 %
- Vodní	1,93 %	2,56 %	2,67 %	1,15 %
- Geotermální	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
- Biomasa	1,33 %	2,19 %	2,34 %	5,57 %
- Ostatní	0,00 %	2,99 %	3,17 %	0,00 %
Fosilní zdroje - Celkem	57,65 %	52,77 %	55,10 %	59,53 %
- Hnědé uhlí	40,71 %	41,27 %	42,15 %	43,91 %
- Černé uhlí	6,11 %	5,78 %	6,31 %	6,97 %
- Zemní plyn	8,30 %	5,52 %	6,41 %	8,40 %
- Ropa a ropné produkty	0,01 %	0,06 %	0,05 %	0,05 %
- Druhotné zdroje a ostatní	2,52 %	0,14 %	0,18 %	0,20 %
Jaderné zdroje - Celkem	36,67 %	36,28 %	33,13 %	30,36 %

Tabulka č. 3: Národní energetický mix ČR za období let 2013-2016

Zdroj: OTE, a.s.

ZÁVĚR

Záruky původu bezesporu přispívají k větší transparentnosti prokazování původu elektřiny z obnovitelných zdrojů na celoevropské úrovni. Operátor trhu nadále pokračuje v dalším rozvoji služeb, které v tomto odvětví poskytuje. Vzhledem k aktuálně projednávaným návrhům na změny v evropské energetické legislativě a směrnicích (tzv. „Zimní balíček“) se diskutují zásadní změny i v oblasti práce se zárukami původu, jako je například možnost rozšíření o záruky původu na další energetická média (zejména bioplyn), sjednocení definice a způsob použití záruk původu v aktualizované směrnici o energii z obnovitelných zdrojů a pravděpodobně i posun ve standardizaci záruk původu, které povedou k jejich harmonizaci napříč jednotlivými členskými státy.

Za dobu své existence se operátor trhu stal respektovaným partnerem na trhu, jenž svými činnostmi potvrdil své místo v energetickém segmentu a posiluje dobré jméno v českém i mezinárodním prostředí. Jedním ze strategických cílů OTE je rozvíjet své aktivity a být i nadále důvěryhodným obchodním partnerem, na kterého se mohou účastníci trhu spolehnout.

O AUTOROVI

MARTIN ŠTANDERA pracuje ve společnosti OTE, a.s., od roku 2013 v oblasti emisních povolenek a certifikace původu elektřiny, od roku 2017 ve funkci vedoucího Odboru Správa povolenek a záruk původu, odpovědný za správu Evidence záruk původu, Rejstříku obchodování s emisními povolenkami a z toho vyplývající zapojení do mezinárodních projektů.

Kontakt: mstandera@ote-cr.cz